

Είναι όλοι τους υπέροχοι!

Ένα έργο που σημάδεψε τη θεατρική Αμερική τη δεκαετία του '60, το America Hurrah του Ζαν Κλοντ Βαν Ιταλί, παρουσιάζεται από τα τέλη Δεκεμβρίου στο Χώρο Τεχνών Άσκησις κι είναι κρίμα που η παράσταση της νεοσύστατης ομάδας με το ίδιο όνομα (Άσκησις), θύμα των πληθωριστικών αριθμών των αθηναϊκών παραστάσεων, δεν συζητήθηκε όπως το άξιζε. Γιατί οι ηθοποιοί της ομάδας, σκηνοθετημένοι από τον Περικλή Μουστάκη, επιβεβαιώνουν τις δυνατότητες της καινούργιας, ανήσυχης, ευαίσθητης, δεκτικής σε πειράματα (παλιά μεν αλλά ακόμη ανοίκεια) γενιάς ηθοποιών, που δεν συμμετέχουν απλώς αλλά παράγουν τη σκηνική πράξη με το μυαλό και το σώμα τους.

Όταν παρουσιάστηκε το America Hurrah του Ζαν Κλοντ Βαν Ιταλί το Νοέμβριο του 1966 στο Pocket Theatre της Νέας Υόρκης χαιρετίστηκε από κριτικούς και ανθρώπους του θεάτρου ως έργο αιχμής για την αμερικανική θεατρική γραφή, καθώς υπέβαλε νέους τρόπους αντιμετώπισης της υποκριτικής και της σύνθεσης της σκηνικής πράξης. Αυθεντικό προϊόν της εποχής του, το America Hurrah συνδέεται άμεσα με τις ιστορικές ομάδες του αμερικανικού avant garde θεάτρου, του Living Theatre του Μπεκ και της Μαλίνα κατά τη διάρκεια του '50 και του '60, του La Mama (που ίδρυσε η Έλεν Στούαρτ το 1961) και του Open Theatre του Joseph Chaikin (πρώην ηθοποιού του Living Theatre). Άλλωστε ο Ζαν Κλοντ Βαν Ιταλί, γεννημένος το 1936 στις Βρυξέλλες αλλά μεγαλωμένος στη Νέα Υόρκη, ήταν συγγραφέας και του La Mama και του Open Theatre. Ήταν μια εποχή δημιουργικής συνεργασίας των ανήσυχων ανθρώπων του θεάτρου κι αυτό φαίνεται από το γεγονός ότι τα δυο από τα τρία μονόπρακτα που αποτελούν το America Hurrah πρωτοπαρουσιάστηκαν στο La Mama Experimental Theatre Club το '65. Στην ολοκληρωμένη, τριμερή εκδοχή του, που παρουσιάστηκε στο Pocket Theatre το 1966, το πρώτο μονόπρακτο είχε σκηνοθετήσει ο Chaikin και τις τεράστιες κούκλες που πρωταγωνιστούν στο τρίτο είχε φτιάξει ο Ρόμπερτ Γουίλσον.

Η ιστορία ωστόσο του America Hurrah δεν περιορίζεται στα ένδοξα χρόνια του '60 και του '70, όταν έβραζαν κινήματα αντίδρασης για τον πόλεμο του Βιετνάμ, η κουλτούρα των ναρκωτικών συνόδευε την σεξουαλική απελευθέρωση, η ποπ αρτ κατήγγειλε τον ελιτισμό των μοντερνιστών, η μουσική προσπαθούσε να ξεπεράσει τα πλήγματα της διάλυσης των Beatles και του θανάτου του Μόρισον, της Τζόπλιν, του Χέντριξ και οι καλλιτέχνες των παραστατικών τεχνών προσπαθούσαν να ανανεώσουν τη γερασμένη τέχνη τους με ακραίες και εντέλει ανεπίδοτες λύσεις. Το έργο εντάσσεται στα έργα που ξεπερνούν την εποχή τους, συλλαμβάνοντας τα κυρίαρχα ζητήματα των ημερών που έρχονται – έρχεται στο μυαλό μου το Playtime, η ταινία-σταθμός του Ζακ Τατί, που σήμερα είναι πιο 'σημερινή' απ' ό,τι το 1967, όταν πρωτοβγήκε στους κινηματογράφους. Ο Βαν Ιταλί εκθέτει τα μείζονα ζητήματα που απασχολούν το σύγχρονο άνθρωπο και τα διαχειρίζεται με την

απαιτούμενη τόλμη ώστε σαράντα χρόνια μετά το America Hurrah να μην έχει ίχνος ρυτίδας. Οι άνθρωποι χάνουν τον εαυτό τους μέσα στο σκληρά ανταγωνιστικό τοπίο της αγοράς εργασίας όσο ποτέ άλλοτε, ζώντας σε μια κοινωνία όπου το θέαμα έχει μεγαλύτερη αξία από το πραγματικό βίωμα (εκτός και αν το πραγματικό βίωμα γίνει θέαμα) και η κατανάλωση ως ύψιστο αγαθό (και μέσο «ψυχικής θεραπείας») αναπτύσσει νέες συμπεριφορές, συναισθηματικής απονέκρωσης και απρόβλεπτης βίας.

Η παράσταση του Περικλή Μουστάκη αντιμετώπισε το κείμενο ως αφορμή για να δοκιμάσουν οι ηθοποιοί του σε ερμηνευτικούς τρόπους που μπορεί να μην εφαρμόστηκαν πρώτη φορά χθες αλλά εξακολουθούν να απασχολούν σοβαρά το σύγχρονο θέατρο. Έτσι εδώ η χρήση της μάσκας, που παραμένει ανοιχτό κεφάλαιο στην υποκριτική, μεταβαίνει σε επόμενο στάδιο: το ίδιο το πρόσωπο λειτουργεί σαν μάσκα (φερ' ειπείν το προσωπείο της υποχρεωτικά χαμογελαστής και ευγενικής ρεσεψιονίστ/τηλεφωνήτριας), η οποία τελικά απορροφά το πρόσωπο σε βαθμό που κάτω από τη μάσκα να υπάρχει ...η μάσκα και πάλι. Στην απόδοση της αλλοτρίωσης του ατόμου οι ηθοποιοί συμμετέχουν με καθαρά σωματικό τρόπο που κάποιες στιγμές αγγίζει τα όρια του επικίνδυνου και επώδυνου.

Περίπου στο μέσο της η παράσταση χάνει λίγο το ρυθμό της (μου φαίνεται πως οι παύσεις διάρκειας και το πείραμα του νεκρού χρόνου στο θέατρο απλώς δεν λειτουργούν) αλλά με το τρίτο μικρό έργο, στο οποίο πρωταγωνιστούν τρεις μεγάλωσμες κούκλες, απογειώνεται ξανά. Με τις κούκλες (τη μεγαλύτερη εκ των οποίων κινούν δύο ηθοποιοί) αποκαλύπτεται σ' όλο της το 'μεγαλείο' το γκροτέσκ του αδηφάγου καταναλωτικού μοντέλου καθώς και της φαινομενικά ανεξήγητης βίας που προκαλεί (θυμηθείτε σε πόσες ταινίες των τελευταίων χρόνων από το Natural Born Killers του Στόουν έως το Elephant του Γκας Βαν Σαντ διαπραγματεύονται αυτό το θέμα). Η παράσταση κλείνει με κρασί και χάμπουργκερ που ψήνονται και προσφέρονται στους θεατές, κι ενώ έχουν ήδη ακυρωθεί τα όρια του θεατρικού χώρου και η σκηνική πράξη έχει μετακινηθεί και προς τις θέσεις του κοινού. Μη χάσετε την Ελένη Κουβακά, την Ελισάβετ Λουμπαρδιά, τον Μιχάλη Μαθιουδάκη, την Ελένη Μασούνη, τον Σώζοντα Μπέση, τη Βιβή Πηνιώτη και τον Φιντέλ Ταλαμπούκας, σε μια παράσταση όπου το ταλέντο και τα νιάτα προκαλούν, παρά τη στόχευση του έργου, χαρά και πίστη στο μέλλον.